

שיחת ראשי הישיבה

ארבע פרשיות התפילין

הרב אהרן ליכטנשטיין שליט"א*

הן לפי רש"י והן לפי ר"ת, שתי קבוצות הפרשיות ('קדש' ו'והיה כי יביאך' מחד, 'שמע' ו'והיה אם שמוע' מאידך) מופיעות לפי סדר הופעתן בכתוב. האם יש לסדר הקבוצות משמעות נוספת, מלבד היותן סדר הכתובים?

לגבי הקבוצה הראשונה של 'שמע' ו'והיה אם שמוע', מביאה המשנה במסכת ברכות (ג.) את דברי ר' יהושע בן קרחה:

למה קדמה פרשת שמע ל'והיה אם שמוע'? כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים תחלה ואחר כך מקבל עליו עול מצות

הגמרא בהמשך (ד:) מביאה ברייתא בשם רבי שמעון בן יוחי, שנותן טעם אחר:

תניא: רשב"י אומר... בדין הוא שתקדם שמע ל'והיה אם שמוע', שזה ללמוד וללמד ולעשות... וזוהי יש בה ללמד ולעשות

הגמרא שואלת מדוע לא הביאה הברייתא את טעמו של ר' יהושע בן קרחה, והיא משיבה שתי תשובות – אחת של ר' יהושע בן קרחה ואחת של רשב"י. כדי להבין מה ההבדל המהותי בין שתי התשובות האלו, נראה תחילה את הרמב"ם:

ומקדימין לקרות פרשת שמע מפני שיש בה ייחוד השם ואהבתו ותלמודו, שהוא העיקר הגדול שהכל תלוי בו. ואחריה ויהי אם שמוע, שיש בה ציווי על (זכירת) שאר כל המצות

(הל' קריאת שמע פ"א, ה"ב)

הרמב"ם מביא מעין טעמו של רשב"י, האומר ששוקלים במאזניים את חשיבותה של כל פרשה בהתאם לתוכנה ולמסריה, ולפי זה מחליטים איזו פרשה להקדים, וממילא פרשת 'שמע' שיש בה עיקר "שהכל תלוי בו" תבוא לפני פרשת 'והיה אם שמוע'. ההסבר של ר' יהושע בן קרחה שונה לחלוטין. הוא כלל אינו שוקל את הפרשיות זו מול זו, אלא טוען לקדימות הכרחית של האחת על פני חברתה. הסברו מזכיר את המשל המפורסם על מלך חדש, שהשיב לבקשת נתיניו החדשים שיקבע להם חוקים ("יגזור גזרות" בלשון המדרש) במילים "קבלו עליכם מלכות", ואחר כך אגזור עליכם גזרות". ברור שללא קבלת עול מלכות תחילה אין כלל משמעות לחוקים, שהרי ללא עול מלכות אין מחויבות לחוקים. וכך גם כאן: מבחינה כרונולוגית חייבים להקדים את פרשת 'שמע' – המכילה קבלת עול מלכות שמים – לפרשת 'והיה אם שמוע' – המכילה קבלת עול מצוות. ראינו, אם כן, שני הסברים שונים לסדר שתי הפרשיות הראשונות: לפי האחד מקדימים את 'שמע' מכיוון שהיא מהותית ועקרונית יותר, ואילו לפי השני מקדימים אותה מכיוון שמבחינה הגיונית היא חייבת לבוא קודם.

כשבים לדבר על הקבוצה השנייה עולות שוב שתי האפשרויות להסביר את קדימותה של 'קדש' ו'והיה כי יביאך': קטונו מלהחליט איזו פרשה חשובה ומהותית יותר, אך במבט כללי ניתן להבחין בכך שבפרשת 'קדש' יש פירוט רחב על היציאה ממצרים ועל מטרתה – הבאת עם ישראל לארץ ישראל – ואף מצוות הפסח מזוכרת בה ביתר הרחבה. אם כן, אפשר שמשקלה הסגולי של פרשה זו גדול יותר ממשקלה של פרשת 'והיה כי יביאך', שהיא יותר מתומצתת וקצרה. אך נוכל גם ליישם את העיקרון השני שהעלינו לעיל: ישנו

ישנה מחלוקת ראשונים לגבי סדר פרשיות התפילין. השיטות הידועות הן שיטות רש"י ור"ת: רש"י אומר שהסדר הוא 'קדש', ו'והיה כי יביאך', 'שמע', ו'והיה אם שמוע'. סדר זה הוא סדר הופעת הפרשיות בתורה. ר"ת חולק ואומר שמקומה של פרשת 'והיה אם שמוע' לפני פרשת 'שמע'. לכאורה דעת רש"י ברורה הרבה יותר. מהי סברת ר"ת?

הרב סולובייצ'ק תירץ זאת כך: הגמרא במסכת מנחות (לד:) מביאה ברייתא האומרת כי סדר הפרשיות הוא:

קדש לי ויהי כי יביאך מימין; שמע והיה אם שמוע משמאל
הגמרא מקשה מברייתא שאומרת בדיוק את ההפך, ואביי מתרץ:

לא קשיא, כאן מימינו של קורא כאן מימינו של מניח. והקורא קורא כסדרן

כלומר: שתי הברייתות מתארות אותו סדר, אלא שמנקודת הראות של המניח הסדר הוא לכיוון מסוים, ואילו מבחינת הקורא הסדר הפוך. רש"י מבין שהקורא צריך לקרוא את הפרשיות כסדרן, ולכן הוא אומר ש'שמע'

קודמת ל'והיה אם שמוע'. ר"ת מסכים לעיקרון זה, שהפרשיות צריכות להיות לפי סדר, אלא שהוא סובר כי הסדר אינו אותו סדר עבור הפרשיות השונות: שתי הפרשיות הראשונות צריכות להיות לפי סדר מנקודת ראותו של המניח, ואילו שתי הפרשיות האחרונות צריכות להיות לפי סדר מנקודת ראותו של הקורא. פרשיות 'שמע' ו'והיה אם שמוע' מדברות על קבלת עול מלכות שמים ועול מצוות, על הקשר האישי והמיוחד של כל אדם לבוראו, ועל ייחוד ה' והאמונה בו. פרשיות 'קדש' ו'והיה כי יביאך' באות לפרסם את נס יציאת מצרים ואת כל המופתים שנעשו שם כדי להראות לישראל ולשאר העולם את גודלו ואת עצמתו של הקב"ה. ממילא ברורה החלוקה של ר"ת: פרשיות 'קדש' ו'והיה כי יביאך', שנועדו לפרסום נס יציאת מצרים לעולם, מסודרות כך שהקורא יוכל לקרוא לפי סדר. ואילו פרשיות 'שמע' ו'והיה אם שמוע', שנועדו להטמיע את יסודות האמונה והמצוות באדם הפרטי, מסודרות כך שהמניח יוכל לקרוא לפי סדר. וממילא יוצא שאין מחלוקת בין רש"י ור"ת בשאלת סידור הפרשיות כפי סדרן בתורה. השאלה היא רק מנקודת מבטו של מי יש לסדרן.

* השיחה הועברה בליל שבת קודש פרשת בא ה'תשנ"ז. סיכום השיחה לא עבר את ביקורת הרב.

הבדל בולט בין הציווי על תפילין שבפרשת 'קדש' לבין זה שבפרשת 'והיה כי יביאך'.

בפרשת קדש נאמר:

והיה לך לאות על ידך... כי ביד חזקה הוציאך ה' ממצרים

(שמות י"ג, ט)

ואילו בפרשת והיה כי יביאך נאמר:

והיה לך לאות על ידכה... כי בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים

(שמות י"ג, ט"ז)

ההבדל נובע מכך שבפרשת 'קדש' הציווי מכוון לאב ולכן ה' אומר לו 'הנח תפילין כי ה' הוציא אותך ממצרים', ואילו בפרשת 'והיה כי יביאך' הציווי מכוון לבן, דרך אביו. כלומר: האב צריך ללמד את בנו להניח תפילין, ולכן הוא מצווה לומר לו: 'הנח תפילין כי הקב"ה הוציא אותנו ממצרים'. לפי הבדל זה ברור למה קדמה 'קדש' ל'והיה כי יביאך' (במקביל להסברו של ר' יהושע בן קרחה לעיל): כדי שאדם

יוכל לצאת החוצה ולהשפיע על אחרים הוא חייב להטמיע את הרעיון תחילה בתוך עצמו, ורק אחר כך הוא יכול ללכת ולהעבירו. רק לאחר שבנה האדם את עצמו בצורה שורשית וראויה דיה יכול הוא לצאת ולהשפיע על אחרים.

המסר ברור: אין כללים קבועים כשאנו באים לשקול מתי יכול אדם לעזוב את פיתוחו ובנייתו העצמית כדי להשפיע על אחרים ולבנותם. יש מקרים שבהם הצורך גדול, ואז העדיפות היא שהאדם יצא וישפיע על הכלל אף על פי שעדיין לא התעצב במלואו.

אך תמיד עלינו לזכור ולשקול את הדבר: אל לנו לצאת החוצה מהעולם הסגור של התורה – שבו אנו מתפתחים ומעצבים את אישיותנו התורנית – אל החיים הרגילים, קודם שאנו בטוחים שנבנינו והתפתחנו בצורה מלאה ומושלמת ככל הניתן. רק כשנהיה בטוחים בכך נוכל לצאת ולהשפיע על הכלל כולו.

חזקה ללא החזקה

על תקפותה של חזקה שלילית

אסף גרינבאום

זמן חורף בישיבה מוקדש ללימוד פרק חזקת הבתים העוסק רבות בגדרי החזקה. במאמר זה אבקש להציג תפיסות שונות ביחס לחזקה שלילית. לא עליי המלאכה לגמור, ולכן ההשוואה לתפיסת החזקה השלילית במסכת בבא בתרא (אם קיימת כזו) לא תעשה על ידי.

איסור ייחוד

אדם אסור בייחוד עם כל אחת מהעריות האסורות עליו בביאה, אולם בעל מותר בייחוד עם אשתו אף בנידתה. הטעם העומד בבסיס הבחנה זו, שאדם מורגל באשתו ולכן אנו לא חוששים שמא לא יעמוד בפני יצרו ויבוא עליה באיסור. יוצא אפוא שהנימוק לאיסור הייחוד עם עריות אחרות הוא החשש שמא מתוך שיתייחד עימה יגבר עליו יצרו ויבוא עליה באיסור. בייחוד אישה עם בעלה חשש זה אינו קיים, ולכן הם מותרים בייחוד אף בשעה שהם אסורים זה על זה.¹

השו"ע בהלכות נידה (סי' קצ"ב, סע' ד') קובע שלהיתר הייחוד של אישה ובעלה ישנו חריג:

וכן חתן שפירסה כלתו נדה קודם שבא עליה – לא יתייחד עמה, אלא הוא ישן בין האנשים, והיא ישנה בין הנשים.

המחבר פוסק שאם חתן כנס את כלתו בנידתה הם אסורים בייחוד, למרות שבעתיד נידתה לא תאסור עליהם זאת. הנימוק לפסיקה החריגה מבוסס על הרציונל שציינו: אם הבעל כנסה בנידתה, הבעל אינו מורגל בה, וקם החשש שיצרו יגבר עליו ויבוא עליה באיסור. לפיכך קובע המחבר שבמציאות שכזו אינם מותרים לישון זה לצד זה, אלא הוא ישן בין האנשים, והיא ישנה בין הנשים.

לאור הפסיקה החריגה הנ"ל, ביקש תרומת הדשן (סי' רנ"ג) לבחון מה יהיה הדין במקרה הבא:

בחור נשא בתולה והייתה טהורה, ושהה עמה כמה לילות ולא בא עליה ופירסה נדה. הורה אחד מן הגדולים שאסור להתייחד עמה הואיל ולא בעל עדיין, וחד מרבנותא התיר משום דכיוון דחזינן דלא תקיף יצריה באישה זו בשעת החופה ולא בא עליה אע"פ שהייתה ראויה לו, לא חיישינן לייחוד דידיה דודאי לא יעבור ולא תקיף יצריה.

קרני ראם קרניו

תה"ד דן במקרה בו החתן נשא את אשתו בימי טהרתה. הוא שהה עמה כמה לילות בלא שכנס אותה, ולאחר מספר ימים ראתה דם נדות, ונאסרה עליו². תה"ד מסופק, האם מכך שהוא לא בא עליה עד כה, נוכל להסיק שהוא שולט על יצרו והחשש שעתה יבוא עליה באיסור – אינו קיים. מאידך, הוא מביא שיטה הגורסת שמכל מקום יש לאסור אותם בייחוד כיוון שטרם בעל אותה.

תה"ד נוטה להתיר. בהיתרו הוא מתבסס על דברי המשנה במסכת בבא קמא (כג:): הקובעת כי שור מועד שראה במשך ג' ימים רצופים שוורים שונים ולא נגחם – יצא מחזקת מועד וחזר לתמותו. תה"ד מסביר שלאור העובדה שהמשנה לא חוששת לכך שיצרו יתקוף אותו בהמשך, אלא מחזירה אותו לתמותו בהתבסס על הישנות החזקה, אף באדם לא חוששים שיצרו יתקפו בהמשך לאור הישנות החזקה.

הרמ"א (יו"ד סי' קצ"ב, ס"ק ד) מביא דין זה להלכה:

יש אומרים אם הייתה טהורה כשנשאה ולא בא עליה ופירסה נדה אח"כ אינה צריכה שימור עוד, והמחמיר תבוא עליו ברכה.

אולם, ה"ט"ז (ס"ק ז) חלק נחרצות על היתרו ועל ראייתו של תה"ד מהמשנה בב"ק. לדבריו קיימת הבחנה ברורה בין שור המועד לאדם. הוא מסביר כי 'סתם שוורים בחזקת שימור קיימי' – סתם שוורים אינם נגחנים, ולכן שור שלא נגח ג' פעמים – חזר למצבו הטבעי כתם. לעומת זאת טבעו של איש שיצרו יתקפו, והעובדה ששינה מספר פעמים מהרגלו – אינה מעידה על טבעו. לדברי ה"ט"ז החזקה מועילה רק כאשר היא מתיישבת עם טבע הדבר. שור מועד שלא נגח ג' פעמים חוזר לתמותו מפני שהנגחנות אינה מאפיינת את טבעו.

² האחרונים (למשל: ש"ך סי' קצ"ב, ס"ק יא) מציינים שתופעה זו הייתה רווחת מפני שבקהילות מסוימות נהג 'מנהג שטות' בו הבעל לא היה כונס את אשתו בלילה הראשון.

¹ עיין ב'בית ישי' (איסור ייחוד) לגר"ש פישר שביאר שישנה הבחנה עקרונית בין נידה לשאר עריות בעניין איסור ייחוד. לדבריו, החילוק נובע מכך שנידה אינה נכללת בעריות, אלא איסורה נובע מטומאתה (בהבחנה זו האריך האתון דאורייתא, כלל כא'), ולכן איסור ייחוד בנידה אינו מהתורה, אלא מדרבנן בלבד.

אם נסכם את שיטת ה"ז, כדי ליצור חזקה נדרשים שני תנאים:

1. הישנות מעשה מסוים במשך ג' פעמים.
2. התיישבות המעשה הנשנה עם טבעו של מושא החזקה.

אולם, ברור שהט"ז אינו מבקש לקבוע בדבריו מסמרות לכך שחזקה תקפה רק אם מתיישבת עם טבע הדבר. שאם לא כן, כיצד מועילות ג' נגיחות כדי להגדיר שור כמועד, והלוא הט"ז עצמו הדגיש כי הנגחנות אינה מידה המאפיינת את השור.

לפיכך, נראה להסביר בדעת הט"ז שדבריו מתייחסים דווקא לנידון דין ומקבילותיו. במקרה המתואר, חזקת ג' פעמים נוצרת באופן פאסיבי: השור לא נגח ג' פעמים, והאדם לא שימש ג' פעמים. במקרה שהחזקה נוצרת בחוסר מעשה, מחדש הט"ז שהחזקה אינה יכולה לחדש תכונה שאינה קיימת בדבר, אלא להעמידו על טבעו הראשוני בלבד. לכן, בשור שלא נגח ג' פעמים ישנה משמעות לחזקה, ואילו בבעל שאינו בא על אשתו במשך ג' ימים – החזקה אינה תקפה מפני שהחזקה הסבילה מתנגשת עם טבע האדם.

נראה יהיה לטעון בשיטת הט"ז שכאשר החזקה היא שלילית, היא יכולה להוות סימן בלבד, ולא סיבה, ולכן עליה להתיישב עם טבע הדבר.

יצר לב האדם רע מנעוריו?

הש"ך בנקודות הכסף (שם) חלק על הט"ז, וזו לשונו:

השיג על הת"ה שלא כדת דהכא נמי סתם בני אדם בחוקת כשרות ולא דמיא למה שכתבו התוספות כיוון דמתייחד – ודאי בא עליה כו', דהתם כיוון שמותרת לו דהא ביהודה קאי התם דמתייחד עם ארסתו וכן ביבמתו כיוון שמותרת לו לא מוקי אנפשיה משא"כ הכא.

הש"ך אינו חולק באופן עקרוני על סברתו של הט"ז לעניין יצירת חזקה סבילה, אלא הוא תוקף אותו מכיוון אחר. מחלוקתם נוגעת לאפיונו של האדם וטבעו. הט"ז הניח שתי הנחות:

- (א) חזקה פאסיבית תקפה דווקא אם מתיישבת עם טבע הדבר.
- (ב) טבעו של האדם שאינו גובר על יצרו באם אינו מורגל באותה אישה.

הש"ך מקבל את הנחתו הראשונה של הט"ז, אך חולק על הנחתו השנייה. לדידו, טבעו של אדם שהוא גובר על יצרו ובלבד שלא יחרוג מצו ה'.

ותינוק ללמדו קרן

עד כה דנו בדברי תה"ד תוך שאנו בוחנים את ראייתו מהמשנה בבבא קמא (כג:). אולם, נראה שמקור זה עצמו אינו מוסכם ונתון למחלוקת. במשנה (שם) נאמר:

איזהו תם ואיזו מועד? מועד – כל שהעידו בו שלשה ימים, ותם – משיחור בו שלשה ימים, דברי ר' יהודה; רבי מאיר אומר: מועד – שהעידו בו שלשה פעמים, ותם – כל שיהו התינוקות ממשמשין בו ואינו נוגח.

כפי שאנו רואים, נחלקו התנאים האם תמות נוצרת ע"י שיחזור בו ג' ימים, או שיהיו התינוקות ממשמשין בו ואינו נוגח. בהבנת היחס שבין שיטות התנאים נחלקו הראשונים.

התוספות (ד"ה 'שיהיו') סבורים שר' מאיר פסק לקולא, ולדידו תועיל אף חזרה של ג' ימים שבהם הוא לא ינגח. אולם, ר' יונתן

(מובא בשטמ"ק) חולק על כך, וסובר שר' מאיר חולק לחומרא. לדידו, נדרשת דרישה גבוהה יותר מאי-נגיחה של ג' ימים. דרישתו היא – **שישסו אותו בני אדם בעצמן ומנסין אותו ואינו נוגח**.

התבוננות בדברי ר' מאיר מגלה כי לא קיימת אצלו כלל דרישה של הישנות הדבר ג' פעמים. לפי דבריו, נוכל להסביר שהוא אינו מקבל אפשרות לפיה חזקת ג' פעמים תיווצר באופן שלילי. לפיכך, הוא דורש חזקה מסוג אחר שאינה נוצרת ע"י הישנות. נראה שגישה זו מרחיקת לכת עוד יותר מגישת הט"ז, שכן לפיה, חזקה של הישנות הדבר, לעולם אינה מועילה באופן פאסיבי.³

ימי המבוכה

במקום נוסף בהלכות נידה עוסק תה"ד בחזקה שלילית – דיני וסתות.

וסתות הינם הימים במהלך החודש בהם האישה צריכה לחשוש שמא תראה דם. 'וסת קבוע' נקבע באם נקבעה חוקיות לראיית דם במועדים מסוימים. בשל היותה מועדת לראות דם, היא צריכה לבדוק עצמה במועד הוסת הקבוע, כדי שתוכל לשמש עם בעלה לכשיחלוף מועד הוסת.

אישה שלא נמצאה בה חוקיות קבועה לראיית דם הנידה (לשון אחר, ללא 'וסת קבוע'), צריכה 'לחוש לעונה בינונית'. עליה לבדוק עצמה ביום 30 לראייתה האחרונה. אותה עונה בינונית שקולה כוסת קבוע, ולכן אינה מותרת לשמש עם בעלה עד שיחלוף אותו יום ותבדוק עצמה ותמצא טהורה.

תרומת הדשן (סי' רמ"ז) מחדש שגם אישה ללא וסת קבוע, עשויה לקבוע וסת שלילית אם רגילה שלא לראות בטווח מסוים של ימים. לדוג', אישה שלעולם רואה דם אחר 30 יום (פעמים ב30, פעמים ב31, פעמים ב34). אינה חוששת לראות דם בתוך אותם 30 יום. היא אינה צריכה לחוש לאותם ימים, ואינה צריכה לבדוק עצמה בהם.

החוות דעת (סי' קפ"ט, ס"ק ג') חולק על שיטת תה"ד. הוא מקשה כי לדעת תה"ד, אישה שרגילה לראות לעולם אחר 30 יום, לא תחוש לעונה בינונית שמעמדה כאמור כוסת קבוע. החוות דעת מבסס את קושייתו על הנימוק הבא:

והוא דחוק, חדא דהא הרשב"א בתורת הבית (דף קעח) כתב דלעניין זה שנאמר שלא תראה שלא בשעת וסת לא אמרינן חזקה דוסתות, דלא אמרינן חזקה דוסתות רק לעניין שבשעת וסת ודאי תראה משום דאורח בומנו בא, והביא ראיה מהא דמטמא מעת לעת שלא מטמא בשעת וסתה

בהתבססו על דברי הרשב"א מסביר החוות דעת שאין אפשרות ליצור חזקה שלילית, ולכן חוסר ראיה – אינו יוצר מוחזקות שאותה אישה לא תראה באותם ימים.

נראה אפוא שפעם נוספת מתבסס תה"ד על חזקה שלילית.⁴

³ יש לציין שהרמב"ם (הל' נזקי ממון פ"ו, ה"ז) פוסק להלכה כדעת ר' מאיר. המגיד משנה (שם, ה"ח), הרשב"ש (בסוגיותנו) והי"ש (פ"ב, סי' כ"ז) הבינו בדבריו שג' ימים שלא ייגח אינם מועילים להחזירו לתמותו. הי"ש מקשה על שיטת הרמב"ם: **'אבל דבר תימה הוא, דאך לא מהני חזרת דג' ימים שלא נגח, כמו שנעשה מועד בג' ימים ונגח'?** לפי דבריו מיושבת קושייתו כמין חומר, שכן אינה דומה חזקה הנוצרת במעשה לחזקה הנוצרת באופן פאסיבי.

⁴ יש לציין שהיו מהאחרונים שסייגו את דבריו וסברו שהם אינם תקפים לעונה בינונית (למשל: סדרי טהרה סי' קפ"ט, ס"ק כ').

כל אחד רוצה להיות מקובל

דוד נוסן

חשבת¹ להיות מקובל². ברצינות. ללמוד וללמד כל החיים ולמות באהלה של תורה. איזה עונג זה יכול להיות. הרי למה לא? תורה זו עבודת ה' בצורה הישירה ביותר, בלי כלי שני או כל דבר אחר, תלמוד תורה כנגד כולם, לימוד גדול שמביא, 'ושנתם לבניך', אלו כל הערכים בהם אני מאמין.

אבל זה לא יקרה, למה? כי יש את החברה, יש את התרבות, את החברים, את המשפחה, כל המסמרים בהם גדלת, ולא רק שהם מעכבים אותך באופן חיצוני, אתה באמת כבר לא יודע מה לחשוב, כשאתה חלק מזה, זה חלק ממך. אל תקרי חירות אלא חרות, חרות לנו במוח, גירסא דינקותא, עבודה בשיתוף – תורה ומדע, תורה ולאום. תורה ו... כי תורה לבד זה לא מספיק.

מלבד זאת, קושי נוסף הוא העובדה שלא מדובר כאן בבחירה בין אמת לשקר. אני לא בפוזיציה של חוזר בתשובה, השאלה היא בין טוב לטוב מאוד. ומי אמר שאני שייך לטוב מאוד, ומי אמר ששאלה זו, גופא, לא באה מראשו של שטן?

יאמרו הציווינים – לעובדה ולשומרה, צריך לפתח את העולם, לקדש שם שמיים, צריך רפואה, היי-טק, כלכלה, משפט!
אז זהו שלא.

אנחנו משקרים לעצמנו. זה יותר נוח, ואף כף, ובימים טובים זה גורם במידה מה לאושר. כרית פוך, מיץ פטל, אריה, ארנב, אייפד ומברשת שיניים; כל מותרות החיים מכוונות אלינו את חרבותיהם, שובות אותנו בקסמיהן – 'תרים ידיים או שאני כבה' קצת צניעות, ענווה ושפלות לא יזיקו לכולנו.

צריך לחיות, על זה אין מחלוקת (לרוב הדעות). זה גם אומר שצריך פרנסה, או נדבן. אבל זה לא אומר הרבה יותר מהצורך הפשוט שאוכל יכנס לפה בצורה לא תאוותנית ומסואבת. אני מוכן לקבל את העובדה שהיום כבר יש מחשבים, ורק בשביל הטפשות ששוררת בעולם, שגם יהיה לכל אחד מחשב עם פרויקט השו"ת, אבל לא יותר מזה. ואל תוכיח לי מחכמי ישראל לדורותם, שהרוב לא עבדו, וגם אלו שעבדו, כמובן ששמו תלמודם עיקר. ואין שום צורך לומר שאף אחד לא העז להעלות על דעתו להיות עורך-דין, שהרי נכתב באש לבנה על גבי אש שחורה – 'לא תנחשו!' ובכלל הצרות של העבר שחורות יותר, והעולם בכללו היה עני, מה שאין הדבר כן בדורנו כלל וכלל. דור בו הצרה הגדולה ביותר היא שיש ילדים באפריקה שאין להם IPAD. שהיום, אין צורך להתאמץ הרבה כדי להגיע לידי – לא על הלחם לבדו יחיה האדם, שהיום אם אין לחם, אוכלים עוגות. ועוד שהממשלה מתקצבת הלימוד, ורווח והצלה יבוא ליהודים ממקום 'אחר'. 'אחר' ללמד, שאפילו שלא לשמה, ואף בניגוד לרצונם, הם עושים כן.

וגם אל תגידו לי שהמדע קידם את התורה, ושבלעדיו התורה היתה פחות מפוארת. הראשונים, התנאים, וגדולי ישראל לדורותיהם, הניבו פירות שאפשר רק לחלום עליהם כיום, וכל זאת בלי קילו בייט אחד לרפואה. גם בצורך ברפואה, הדברים לא פשוטים כלל, וידועים הם דבריו של הרמב"ן. אין לנו על מי לסמוך אלא על אבינו שבשמיים. כל הגדול מחברו יצרו גדול ממנו, זה כלל גדול בעולם

¹ דברים אלו הינם מחשבות שחשבת על דרכי שלי. אמנם, נכון שבסופו של דבר זה נוגע לכלל, אבל לא לכך מגמת דברי המקורית, ואין אלו דברי תוכחה אלא על עצמי. מי שרוצה להצטרף, מוזמן בנקיטת חפץ לב. תורה ליוסי רוטנברג ושות' על ליבון הדברים. ומחילה מסדר בוקר, שבו התעורר הדין.

² עבורי זה החלום, אחר ירצה להיות למדן. בעיה שלו.

היצירה. ככל שנגביה את המגדל, השמיים יגבהו גם הם. האדם לא קובע את גורלו, האדם יפסיק למות ממחלות רק כשהקב"ה ירצה שכך יהיה, ולא כאשר אנו בשכלנו הקודח 'נמצא' את התרופה הסופית.

לקדש שם שמיים? להאיר את העולם במלכות ש-די? אור לגויים? אדרבא, יש לי את המתכון הטוב ביותר לכך, קיבלתי אותו ממשא, ולא מניוטון! התורה היא הדרך, בה נברא העולם, עליה הוא הושתת. גם היהודי הוא חלק מזה, ספר תורה. לצערנו רבים ספרי התורה שאין להם כל שימוש, אם לא מחוללים הם.

לא מקדשים את ה' בטכנולוגיה או במקדונלד'ס או בשאר מרעין בישין. קידוש ה' במובן הפשוט זה למות על המצוות, המצוות הכתובות בתורה. לחיות על קידוש ה', זה לקיים את המצוות, מצוות הכתובות בתורה. זה פשוט מאוד, ולא צריך להוציא דברים מפשטם. התורה זה הפנס בו יש להאיר את העולם, על כן נקראת היא 'אורייתא'. אדם צריך להגיע לידי חפצא של תורה ממש, ואז גם הוא יקרן, כאשר אמרו במשה – 'ויקרן אור פניו', וזה שאמרו על הפסוק – 'ובתורתו יגהה', שבתחילה תורת ה' ואחר כך תורתו³.

אין אור אחר, אין עוד מלבדו. המוסר, הסדר החברתי, המשפט – כולם נמצאים שם, אבל אנחנו מפחדים להקשיב, מפחדים לא להיות מעצמת חומר.

אז תשאלו אותי, למה אתה לא חריידי? זו הטרגדיה, שגם לא מצאה בו מנוח. אני באמת חושב, או רוצה לחשוב, שיש בעולם החול כדי להעלות את הקודש, ולעניות דעתי אני יכול גם לזהות את פירות התופעה. יש ניצוצות, רק צריך להעלותן. לכן אני שומע מוזיקה, רואה סרטים, נח, קורא, אוכל, לומד 'חוכמות חיצוניות', כן – הכל בשביל. גם אם זה לא נראה כך, ולפעמים אני שוכח את יסוד הרעיון, ושורש העניין, ומגזים. אמנם, הרוח צריכה לנוח, כמו במכונית; בסיבובים צריכים להאט, לפעמים יש רמזור, ורחמנא לצלן, לעיתים חייבים לתדלק. זה לא בהכרח מקדם אותך באופן ישיר, אפשר לומר שזה מעכב, אבל בראייה הכללית – זו המגמה. אני לא רואה זאת רק כהכרח, זו חלק מהעבודה שלנו בעולם הזה, למצוא את האפיקומן שהחביא אבינו מלכנו שבשמיים. אלו עניינים של השגחה ואפשרות קיום של חיים כביכול עצמאיים, ואין לי רצון להיכנס כאן לעובי הקורה בנידון. לא זה המקום, לא בכך עיקר דברי, ואיני יודע אם ראוי אני לכך.

חשבנו שניתן לגשר, שניתן לשלב. אולי זה ייתכן, אני מאוד רוצה בזה, אבל לעניות דעתי, נכשלנו. נשאבנו אל עולם החול ונשארו שם. הבוץ הטובעני, העולם הטובעני, טבעו מאיתנו יותר מידי. והסכמנו. כל העולם מן העבר האחד ואברהם מן העבר השני, ואני לא בטוח באיזה צד אנחנו. אנחנו עובדים בשביל לעבוד, ולומדים בשביל ללמוד, נחים בשביל לנוח ואוכלים בשביל לאכול.

דף יומי ואף רמב"ם יומי ואפילו 'ללכת בדרכיו' לא יספקו אותי. הם לא יכולים לספק נפש יהודית. אריה לא חי על חסה. חציו לה' וחציו לכס, זה מתוך הנחה שגם החצי שהוא לכם צריך להכיל לפחות בחציו את ההיבט הרוחני של החיים. אין טעם בלעבוד כל כך הרבה, אין בכך צורך. אולי זה צורך הצריכה, אבל אין זה ענייני, שהספקים והמפעלים יתעסקו בזוטות אלו, וימשיכו לכלות את הבריאה.

התורה זה רעיון, לא שלי כמובן. הרעיון לא מסתכם ברובד הפשוט של חמישה חומשי תורה המצויים בידנו. התורה היא אין סופית, ולה מרחבים אדירים, שאינם מסתכמים בסיפור האותיות ובדינים, גם אם הם תרי"ג במספר. פשט זה רק מישור אחד, כידוע, כמובן שנותרו רמז דרש וסוד. ולא בכך מסתיים העניין; אומרים על שלמה המלך, שעל כל מילה ומילה היה דורש 3000 משלים. אני לא צריך להסביר מה זה הרעיון, התושב"ע עושה זאת כבר אלפים בשנים.

³ גמרא, מסכת עבודה זרה (יט).

לסיום, נוח וכיף לי היכן שאני נמצא. עולם החול זה ממש נהדר, אחרת זה לא היה אתגר, והיה אפשר לחזור לישון. אכן יש בי סוג של רצון לרצות לממש את הדברים אותם כתבתי, אבל כרגע אינו חזק דיו, אני איני חזק דיו.

לכן אשמח ואולי אף אגיל, אם אנשים יפריכו את טענותי. ואוכל להשקיע בכך את מצפוני ומורא שמייים שלי. בעזרת ה' נעשה ונצליח.

יש אנשים בישיבה שאומרים שכל אשר אינו גמרא ולימוד בעיון, זה אינו תלמוד תורה. ברי לי שאין זה כך. אני לא רוצה לצאת בקריאה נרעשת יתר על המידה, אבל לפחות עבורי, סדר בוקר מבחינת עבודת ה' שלי הוא כמו לצפות בסרט, שתי דרכים להגיע אל הרעיון הגדול. ברור שלגמרא אותה למדתי יש ערך העולה בעשרות מונים על הסרט, ורמת הקרבה שלה לרעיון גבוהה פי כמה, אבל מבחינת הפונקציה – הם נמצאים על אותו ישר.

עוד בעניין שינוי מראה במקווה ישי גלזר*

במאמרו, חקר אלי סגל בעניין פסול שינוי מראה במקווה, האם הוא סימן שהמים כבר אינם מים או שעצם שינוי המראה הוא בעייתי. אלי טען שיש לכך נפק"מ ביין לבן. (תוספות (מכות ד. ד"ה 'אומר') אומרים שיש פסול גם ביין לבן, ומכאן שלדעתם הבעיה אינה עצם שינוי המראה.

כך גם דעתו המפורשת של הראב"ד בהשגותיו על הרמב"ם:

כיון שחזר למראה יין הרי הוא כאילו כולו יין (מקוואות ז', יב)
כך עולה גם בחידושיהם של הרמב"ן, הרשב"א והריטב"א לגבי דין 'נתן סאה ונטל סאה' (יבמות פב:). הם מסבירים כי מי פירות

* תגובה למאמרו של אלי סגל, "שינוי מראה במקווה ובדם", דף קשר 'וארא' תשל"ג, גיליון 1332.

פסולים מדאורייתא, אך השיעור לכך הוא שינוי מראה, ולכן אם יש לפנינו מקווה כשר, אדם יכול להוסיף לו סאה יין ולהוציא ממנו סאה, ולהמשיך בפעולה זו ככל שיחפץ, עד שישתנה צבע המים. לדעתם, שינוי מראה הוא רק שיעור לפסילת מי הפירות.

נראה כי הבנה זו היא הרווחת בראשונים. למרות זאת, חלק מהאחרונים סוברים כמו הגישה השנייה. ר' יעקב מקרלין (משכנות יעקב יורה דעה, סי' מ"ו) אומר שמים שהשתנו מראיהם מחמת עשן פסולים. לטענתו, במי צבע מראה המים עצמם לא השתנה, אלא שמעורב בהם צבע שגורם להם להראות בצבע אחר, ולעומת זאת עשן משנה את צבע המים עצמם. עולה מכך שלדעתו צבע המים אכן משנה, אלא שיש הבדל בין הצבע העצמי של המים, לבין איך שהמים נראים לנו עקב דברים הנמצאים בתוכם.

המשנה ברורה (סי' ק"ס, ס"ק ד) פוסק שמי צבע אכן אינם פוסלים בשינוי מראה, אך גוף הצבע עצמו פוסל – אם נפל למים גוש צבע ושינה את צבעם הם נפסלים. מדוע יש הבדל אם הצבע נפל ישירות למקווה, או אם הוא נפל קודם למים אחרים והם (מי הצבע) נפלו למקווה? נראה שלדעתו שינוי הצבע פוסל, אך זאת רק אם השתנו מחמת דבר שיש בו ממש. הצבע של מי-הצבע אינו דבר ממשי, אלא תכונה של המים, ולכן הוא אינו פוסל את המקווה בשינוי מראה.

בישיבתנו, ואפילו יום לפני הבחירות בשאר חלקי הארץ! מי שאינו מחוייל - היזהרו מספויילרים.

הנה הוא מגיה!

בעקבות שגיחות החטיב האחרונות שנראו בדפי הקשר (חנן מוזס (ה'), המגיה, בחר לנצל את מזג האוויר ולנפוש בהרים המושלגים בלוצר... אלון שבות), הוחלט בישיבת הדיקטוריון האחרונה למנות את אבשלום קור למגיה הרשמי.

לאור בעיות תקציב (הבאות לידי ביטוי בקיצוצים נרחבים בישיבה – חלב 1% בחדר הקפה, נעלי צבא שנראו אצל התלמידים הבוגרים שחשקה רגלם בנעל מחממת וארנקם בשנת חורף ארוכה, ויש המספרים אף על תלמידים שהציעו בדלתיים סגורות לחבריהם טעימה מ'יפלה' בעודם אווזים גביעי 'לבן' מולאים במשמשים משומרים שלקחו שיעור ד' בערגה מהצבא) הוחלט למנות לתפקיד זה את עידן סולמי (ד').

עורכי דף קשר מדווחים כי מאז המינוי עידן שוקד על תלמודו ותר אחר אי-עקביות ברמב"ם. לעידן ולר' חיים שלום. מערכת דף קשר מאחלת בהצלחה ומשוכנעת כי אנו עומדים בפתחו של עידן חדש!

תודה רבה!

בית הישיבה ותלמידיה מודים לצוות הישיבה על הדאגה והעזרה הבלתי פוסקים, גם בימי השלג המאתגרים!

מזל טוב!

לעידן ושיירי צ'סנר, לרגל הולדת הבן רעי נעים

שלג על עיר...

השבוע זכתה הישיבה להתכנסות בלבן, כאשר ירד שלג בכמויות שלא היו מבישות מכת ברד ממוצעת במצרים. היום הזכור לטוב התאפיין במלחמות שלג עקובות מ... שלג, בניית אנשי שלג, ואפילו מספר איגלואים! הנועזים מהתלמידים יצאו לטיולי שלג מפרכים בוודיות האזור. יהי רצון שהשלג הזה ישוב פעם נוספת, עוד השנה...

שבת שיעורית

בשבת האחרונה, יצאו תלמידי שיעור ב' לשבת שיעורית מיוחדת בעיר העתיקה בליווי מר"ר הרב מרדכי, הרב יצחק, הרב קאהן והרב נחמיה. התלמידים נהנו מטיש מיוחד שפתח הרב עוזי בנושא 'יכולת ההקשבה לאחר', כאשר התפתח דיון נרחב ומעניין בנושא. השבת לוותה בסיוורים בעיר דוד ובהר הזיתים ביום שישי, ובשיחה עם הרב אשר וייס שליט"א במוצ"ש. בקרוב אצל שאר השיעוריים!

תרמתים תרמתי רמתי דם.

ביום רביעי האחרון, 97 מאנשי הישיבה השקיעו מרבר זמנם, כדי לתת כמות נכבדת מדמם. התרומות הרבות הפתיעו אפילו את א. תרומות דם הנכבד - דב גרינוולד (ב'), שצוטט בראיון: "לא יודע מה אתם רוצים, הראיון הזה לא היה ולא נברא".

חג לבוחר

כידוע, בקרוב יתקיימו הבחירות הכלליות לכנסת. אנו, כתלמידי הסדר המחרפים נפשם בספרא וסייפא, זוכים ליחס מיוחד, ונוכל להצביע (המחויילים שבנו) בקלפי

בא"ח כפיר

- אביעד אדלמן
- נפתלי שטוך
- ינון לוי
- בנימין ארליך
- אלרון בנדל
- שיין ליפמן
- יונתן מנדלבוים
- יונתן הימלשטיין
- אריאל מולכו
- אביחי גוברמן
- אורי מרקוביץ
- אדיר סולמי
- חגי פיינגנבוים
- יהושע פרדז
- יאיר קולטון
- תומר קלייזר
- ברק רוט
- יגאל רימל

אשדוד

- אייל גזנדהייט
- אריאל כהן
- אביחי זקל
- יונתן נהדר
- יהודה וקסלר
- יונתן סירוטה
- משה חובב
- איתמר שליסל
- יעקב פרידמן (ה)

העיר העתיקה

- אסף בראון

בית נבאלה

- טוביה ניומן

בהל"צ

- גבי סלייטר

פד"ם

- איתן מוזס

בית מעריב

- מיכאל אילוז
- איתן גוטליב

סנירים

- זכריה הבר (ד)
- איתן וקסמן
- יניב אלמליח (ד)
- יהודה שינקלובסקי
- יואל רענן

בא"ח צנחנים

- דוד אוילין
- אלכסנדר שימל
- דוריאן איתי שימל
- גלעד הסה
- איתמר שטאל

משל"ט אילת

- עקיבא דוידסון (ד)

כרמית

- עידן בורגר (ד)

בה"ד 1

- אביאל ביוקלר

חטמ"ר עציון

- גיוש כהן (ה)

בא"ח נח"ל

- דביר כרמון (ד)
- עמיחי גוטליב (ד)
- עמיחי אלבוחר

קלע חי"ר

- אשר טרגין
- אביעד אוסטר
- יהושע כץ

שיזפון

- מאיר רוזנבלט (ד)

קסטינה

- יוסף גרינבלט
- ידידה קפלן

תל השומר

- עזריאל גולד
- צוריאל אלמאסי

הקריה

- דניאל שמואל (ה)
- אשר אלטמן
- משה דה-הרטוך
- נתנאל שפיגל

